

ЛІТАРАТУРА і МАСТАЦТВА

ОРГАН СЯЮЗА СОВЕЦКІХ ПІСЬМЕНІКАЎ БЕЛАРУСІ І КІРАЎНІЦТВА ПА СПРАВАХ МАСТАЦТВА ПРЫ СОВЕЦЕ МІНІСТРАЎ БССР

№ 17 (612)

Субота, 26 красавіка 1947 года.

Цана 50 кап.

РАЗАМ З НАРОДАМ

Патрыятычны заклік работнікаў сельскай гаспадаркі Алтайскага края да ўздыму сельскай гаспадаркі сустраў самы гарачы водгук у шырокіх масах працоўнага сялянства Савецкай Беларусі. У сацыялістычнае спаробніцтва земляробаў у гонар 30-й гадавіны Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі, узятае адгайцамі і падтрыманне калгаснікамі саюзных рэспублік, краёў і абласцей, уключыліся і працоўнікі сацыялістычнага земляробства Беларусі. Уключваючыся ў сацыялістычнае спаробніцтва і пачаўшы веснавыя падыявія работы, калгаснікі, работнікі саўгасаў, МТС, спецыялісты сельскай гаспадаркі Беларусі і пачаўшы заходніх абласцей рэспублікі звярнуліся з пісьмом да таварыша Сталіна, у якім узялі на сябе канкрэтны абавязальства дасягнуць хуткага ўздыму сельскай гаспадаркі БССР.

«Мы добра разумеем, — гаворыцца ў пісьме, — якія вялікія і адказныя ў гэтым годзе задачы сацыялістычнай сельскай гаспадаркі. Трыба на многа пашырыць палявыя плошчы, узяць ураджайнасць абложжываў культуры, павялічыць выданыя аб'ёмы сельскагаспадарчых прадуктаў і тэхнічнай сыравіны для прамысловасці».

Калгаснікі і сяляне заходніх абласцей дазі слова таварышу Сталіну павялічылі пашыраючы плошчы пад яравыя культуры ў 1947 годзе ў калгасах і аднасобных сельскай гаспадарках на 392 тысячы гектараў, або на 18 процантаў, у тым ліку на яравых абложжываў — на 172 тысячы гектараў, або на 12 процантаў у параўнанні з 1946 годам. На працягу 1947 года асабліва 45 тысяч гектараў асушаных урадлівых балотных зямель. Узяць ураджайнасць абложжываў крупных культур, льну-даўгунцу, бульбы, гародніны, кокагайзы.

Зыходзячы з канкрэтных умоў таго ці іншага раёна і стану гаспадаркі ў калгасах, сяляне Беларусі ў аснову сваіх абавязальстваў паклалі большыя прыклады раўнання на перадавікоў і падзяванне адстаючых з мэтай рашучага агульнага ўздыму сельскай гаспадаркі.

Ваіна прымусіла сур'ёзна матэрыяльна згубіць сельскай гаспадаркі БССР, значна паменшыла вытворчую базу калгасаў і саўгасаў і тым самым унесла шмат цяжкасцей у працэс іх развіцця. XIII Пленум ЦК КП(б) Беларусі, зыходзячы з гістарычнай паставы люты-акага Пленума ЦК ВКП(б), заклікаў працоўнае сялянства рэспублікі «прыкладзіць усё намаганні для свечасовага і высокакажаснага правядзення веснавай сябу на аснове ўжывання перадавой агратэхнікі, кожнага скарыстання працоўных і матэрыяльна-тэхнічных рэсурсаў у вёсцы ў 1947 годзе, значна ўзяць ураджайнасць і павялічыць аб'ёмы сельскагаспадарчых культур і тым самым умяцаць аснову для далейшага ўздыму сельскай гаспадаркі рэспублікі, для палепшэння дабрабыту працоўных і ўмацавання эканамічнай магутнасці нашай Радзімы».

Пісьмо таварышу Сталіну з'яўляецца адказам калгаснікаў БССР і працоўных сялянаў заходніх абласцей рэспублікі на заклік нашай партыі ў найкаротшы тэрмін днавіць сельскую гаспадарку краіны. Гэтае пісьмо з'яўляецца сведчаннем глыбокай любові і адданасці працоўных Савецкай Беларусі да вялікага правядыра, сведчаннем вытрымнага жадання пад кіраўніцтвам большыцкай партыі мнозіць матэрыяльныя рэсурсы краіны, як асновы дабрабыту ўсіх працоўных.

Патрыятычнае пісьмо працоўнікоў сельскай гаспадаркі БССР таварышу Сталіну, іх абавязальства, якія патрабуюць вялікай і напружанай працы, яшчэ і яшчэ раз напамінаюць работнікам літаратуры і мастацтва аб іх абавязку ўсімі даступнымі сродкамі садзейнічаць справе пасляваеннага ўздыму сельскай гаспадаркі, і, у якасці першачарговай задачы, дапамагчы мясцовым партыям і сацыялістычным арганізацыям, калгаснікам і працоўным аднасобнікам заходніх абласцей паспяхова правесці веснавую сябу гэтага года.

Можна са здавальненнем адзначыць, што пераважна большасць тэатральных калектываў, мастацкіх устаноў, устаноў кінофікацыі і абласных Дамоў народнай творчасці ўзяла на сябе ў гэтым кірунку пэўны абавязальства і ўжо прыступіла да іх практычнага ажыццяўлення.

Культурнае шэфства над вёскай работнікі мастацтва ажыццяўляюць шляхам наладжвання канцэртаў, выяздных спектакляў, дапамогаў у абсталяванні Дамоў культуры, зборам і пасылкай кніг у раёны і калгасныя бібліятэкі, пасылкай народных інструментаў, практычнай дапамогай мастацкай самадзейнасці і г. д. Значэнне і карысць такога шэфства выдочнілі. Неабходна толькі пажадаць, каб сувязь дзеючых мастацтва з калгаснікамі не абмежавалася адным-двумя выездамі ў калгасы, а ператварылася ў шчыльную дружбу работнікаў культурнага фронту з працоўнымі вёскамі.

На вялікі жаль мала станоўчага можна сказаць аб практычнай дзейнасці Саюза сацыялістычнай Беларусі ў справе арганізацыі паказу на старонках перыядычнага друку сённяшняга дня нашай вёскі. Тры тыдні назад адбыўся адкрыты сход партарганізацыі Саюза, прысвечаны абмеркаванню паставы люты-акага Пленума ЦК ВКП(б) і XIII Пленума ЦК КП(б) Беларусі. На гэтым сходзе прысутнічалі амаль усе пісьменнікі Мінска. Было выказана шмат цікавых і каштоўных думак, гаварылася аб формах і ступені ўдзелу пісьменнікаў у вырашэнні надзвычайных задач сельскай гаспадаркі, прынята канкрэтнае рашэнне. Аднак, пакуль што ні бюро партарганізацыі, ні Праўленне Саюза не ўжылі належных практычных заходаў, каб выканаць патрабаванні камуністаў і ўсіх пісьменнікаў. А час не чакае. Веснавая сяба ў рагарах. Адной з надзвычайных задач пісьменнікі прызналі неабходнасць напісання серыі нарысаў аб дзядзях і справах пасляваеннай вёскі, і ў прыватнасці аб хадзе веснавай сябу. Але пры такой маруднай арганізацыйнай рабоце Праўлення Саюза няма дастаткова гарантыі, што будучы неадкладна выязджам выездзі ў вёску майстроў мастацкага слова. Зрабіць гэта неабходна зараз-жа, не губляючы літаральна ніводнага дня. Неабходна паказаць у мясцавым нарысе — гэтым разведчыку вялікай літаратуры — лепшых людзей сённяшняй вёскі, з тым, каб усе працоўнікі палёў ішчэ і яшчэ раз адчулі, што сумленна праца—гэта крыніца ўсіх радасцей, усяго лепшага на свеце». Неабходна паказаць у дзевяці тую вялікую энергію адгаснага сялянства, якая ўзнята пад кіраўніцтвам партыі для вялікай мты аднаўлення народнай гаспадаркі краіны.

Працоўны Саюз Беларусі прыкладае цярпелі ўсе намаганні, каб паспяхова правесці веснавую сябу гэтага года. Дапамога вёсцы становіцца ўсенароднай справай. Абавязку пісьменнікаў — быць у асяроддзі мас, наглядзець і паказаць сродкамі шырага і ўхвалялага мастацкага слова працоўным гераім тых, хто сёння змагаецца за нашае шчаслівае заўтра. Пісьменнікі павіны сваімі вачыма бачыць гэты магутны патрыятычны ўздым народа. Ён зноўдэ безліч новых тэм, яркавых вобразаў, фарбаў для будучых твораў.

Напісанне твораў аб славе нашых дзён, аб працоўных подзвігах сацыялістычнай вайны паспяхова аднаўляюць разбураную вялікую народную гаспадарку, павіна пачынацца там, дзе сёння кінец стваральна праца.

«Народ, дзяржава, партыя, — гаварыў тав. А. А. Жданав, — хочучы не аддалення літаратуры ад сучаснасці, а актыўнага ўтварэння літаратуры ва ўсе бакі сацыяльнага жыцця. Адной з форм такога ўтварэння літаратуры ў жыцці і павінен з'явіцца неадкладны выезд пісьменнікаў у вёску туды, дзе цяпер вырашаецца лёс ураджаю гэтага года. Праўленне Саюза павіна арганізацыйна дапамагчы пісьменнікам выканаць свой абавязак перад працоўнымі сельскай гаспадаркі, перад народам, партыяй і Радзімай».

На ім прысутнічалі старшні калгасаў, сельсаведаў і актыўны раёна. Для бібліятэкі Бягомльскага Дома культуры калектыву тэатра сабраў 288 кніг. У бліжэйшы час тэатр пажажа калгаснікам Бягомльскага раёна спектаклі «Лопец з нашага горада» і «Паўлінка». Кіруе выяздзай брыгады народны артэст рэспублікі Л. Г. Рахленка. (БЕЛТА).

ЗАКЛІКІ ЦК ВКП(б) да 1 Мая 1947 года

1. Няхай жыве 1 Мая — дзень агляду баявых сіл працоўных усіх краін!
2. Працоўныя ўсіх краін! Змагайцеся за трывалы мір супроць падпальшчыкаў вайны! Няхай жыве дружэства супрацоўніцтва народаў!
3. Працоўныя ўсіх краін! Выкрывайце агрэсіўныя планы імперыялістаў! Зрываўце маску з падпальшчыкаў новай вайны! Стойце на варце справы міру!
4. Працоўныя ўсіх краін! Без барацьбы з фашызмам няма дэмакратыі! Далоў Іджэ-дэмакратаў, якія падтрымліваюць фашыстаў! Няхай жыве поўная перамога дэмакратыі над фашыстамі і іх абаронцамі!
5. Няхай жывуць народы, якія вызвалены ад прыгнёту фашызма і трывала сталі на шлях дэмакратычнага развіцця!
6. Няхай жыве непарушная дружба братніх славянскіх народаў!
7. Няхай жыве Саюз — надзейная апора міру і бяспекі, свабоды і незалежнасці народаў!
8. Няхай жывуць Узброеныя Сілы Саюза, што абаранілі і праславілі сваю Радзіму ў Вялікай Айчыннай вайне! Сацыялістычныя воіны! Пільна ахоўвайце заваяваны мір і стваральную працу нашага народа!
9. Воіны сухаземных, ваенна-паветраных і ваенна-марскіх сіл Савецкага Саюза! Наспынна ўдасканальвайце свае ваенныя і палітычныя веды! Асвойвайце вопыт Вялікай Айчыннай вайны!
10. Няхай жывуць сацыялістычныя пагранічнікі, якія пільна ахоўваюць рубяжы нашай Радзімы!
11. Слава Героям Саюза і Героям Сацыялістычнай Працы — лепшым сынам і дочкам нашай Вялікай Радзімы!
12. Рабочыя, сяляне, сацыялістычныя інтэлігенцы! Змагайцеся за выкананне і перавыкананне пасляваеннага пяцігодкава пана, за ўздым народнай гаспадаркі, за далейшае павышэнне матэрыяльнага дабрабыту і культуры сацыялістычнага народа!
13. Працоўныя Саюза! Вышэй тэмпы аднаўлення і развіцця народнай гаспадаркі нашай сацыялістычнай Радзімы!
14. Працоўныя Саюза! Забяспечым поўны поспех сацыялістычнага спаробніцтва ў гонар 30-й гадавіны Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі! Выканаем датэрмінова план другога года пасляваеннага пяцігодкі!
15. Рабочыя і работніцы, інжынеры і тэхнікі! Авалодвайце перадавымі метадамі вытворчасці! Наспынна павышайце прадукцыйнасць працы!
16. Працоўныя Саюза! Змагайцеся за найстражэйшую эканомію ва ўсіх галінах народнай гаспадаркі, за зніжэнне сабекошту прадукцыі! Забяспечым наапаўненне сродкаў для выканання і перавыканання пасляваеннага пяцігодкі!
17. Рабочыя і работніцы, інжынеры і тэхнікі вугальнай прамысловасці! Вышэй тэмпы здабычы вугалю, больш паліва для фабрык, заводаў і транспарта! Змагайцеся за ўсямерны ўздым вугальнай прамысловасці!
18. Рабочыя і работніцы, інжынеры і тэхнікі нафтавай прамысловасці! Бесперапынна павялічвайце здабычу і перапрацоўку нафты! Больш нафты для народнай гаспадаркі!
19. Рабочыя і работніцы, інжынеры і тэхнікі чорнай і каларовай металургіі! Метал — аснова аднаўлення і развіцця ўсіх галін народнай гаспадаркі. Дамо краіне больш чыгуна, сталі, праката, каларовых металаў!
20. Рабочыя і работніцы, інжынеры і тэхнікі электрастанцый! Хутчэй уводзьце ў строй новыя электрастанцыі, зрашчывайце энергетычныя магутнасці! Бесперапынна забяспечвайце электраэнергіяй народную гаспадарку краіны!
21. Рабочыя і работніцы, інжынеры і тэхнікі машынабудавальнай прамысловасці! Бесперапынна павялічвайце выпуск машын! Павышайце якасць сацыялістычнага машынабудавальніцтва!
22. Рабочыя і работніцы, інжынеры і тэхнікі прадпрыемстваў, якія вытвараюць машыны для сельскай гаспадаркі! Вышэй тэмпы вытворчасці трактараў і сельскагаспадарчых машын! Выканаем важнейшую дзяржаўную задачу — забяспечым трактарамі і іншымі машынамі сельскую гаспадарку!
23. Рабочыя і работніцы, інжынеры і тэхнікі аўтамабільнай прамысловасці! Больш аўтамабіляў краіне! Хутчэй асвойвайце вытворчасць і павялічвайце выпуск новых тыпаў грузавых і легкавых аўтамабіляў!
24. Рабочыя і работніцы, інжынеры і тэхнікі хімічнай прамысловасці! Усямерна развівайце вытворчасць хімічных прадуктаў для патрэб народнай гаспадаркі! Забяспечвайце мінеральнымі ўгнаеннямі сельскую гаспадарку!
25. Рабочыя і работніцы, інжынеры і тэхнікі суднабудавальнай прамысловасці! Сацыялістычная дзяржава павіна мець моцны і магутны флот! Удасканальвайце тэхніку суднабудавальніцтва! Хутчэй будуйце новыя караблі!
26. Рабочыя і работніцы, інжынеры і тэхнікі-будаўнікі! Паскарайце тэмпы, павышайце якасць аднаўленчых і будаўнічых работ, зніжайце сабекошт будаўніцтва! Хутчэй уводзьце ў строй прамысловыя прадпрыемствы, жылыя памяшканні і культурныя ўстановы!
27. Рабочыя і работніцы, інжынеры і тэхнікі прамысловасці будаўнічых матэрыялаў! Бесперапынна забяспечвайце будаўнічымі матэрыяламі будоўлі пасляваеннага пяцігодкі!
28. Рабочыя і работніцы, інжынеры і тэхнікі лёгкай і тэкстыльнай прамысловасці! Пашырайце вытворчасць і палепшайце якасць прадметаў шырокага спажывання! Дамо працоўным больш тканіны, трыкатажа, вопраткі, абутку і іншых тавараў!

29. Рабочыя і работніцы, інжынеры і тэхнікі харчовай, мяса-малочнай і рыбнай прамысловасці! Павялічвайце вытворчасць прадуктаў харчавання для насельніцтва!
30. Работнікі мясцовай прамысловасці і прамысловай кааперацыі! Выпускайце больш прадметаў шырокага спажывання і хатняга ужытку! Палепшайце якасць і зніжайце сабекошт прадукцыі! Шырока выкарыстоўвайце мясцовыя рэсурсы!
31. Сацыялістычныя чыгуначнікі! Змагайцеся за павелічэнне пагрузкі і паскарэнне абарота вагонаў, за высокія тэмпы аднаўлення і новага будаўніцтва чыгунак! Палепшайце абслугоўванне пасажыраў!
32. Работнікі марскога і рачнога флота! Хутчэй дастаўляйце грузы для народнай гаспадаркі краіны! Змагайцеся за ўзорнае правядзенне навігацыі 1947 года!
33. Работнікі сацыялістычнага гандлю, кааперацыі, грамадскага харчавання! Шырока разгортвайце культурны сацыялістычны гандаль у горадах і вёсках, усмярна развівайце таваразварот! Палепшайце абслугоўванне сацыялістычнага спажывацтва!
34. Калгаснікі і калгасніцы, сяляне і сялянкі, рабочыя і работніцы МТС і саўгасаў, работнікі сельскай гаспадаркі! Ажыццявім баявую праграму ўздыма сельскай гаспадаркі ў пасляваенны перыяд, прынятую люты-акага Пленумам Цэнтральнага Камітэта партыі большыцкай!
35. Працоўныя сельскай гаспадаркі! Зробім 1947 год пачаткам разгортвання наступу за высокія ўраджаі, за выкананне новай пяцігодкі ў галіне сельскай гаспадаркі! Створым у найкарцейшы тэрмін багацце прадуктаў для нашага насельніцтва, сыравіны для лёгкай прамысловасці, забяспечым наапаўненне неабходных дзяржаўных харчовых і сыравінных рэзерваў!
36. Калгаснікі і калгасніцы, рабочыя і работніцы МТС і саўгасаў, работнікі сельскай гаспадаркі! Шырэ разгортвайце сацыялістычнае спаробніцтва за высокі ўраджаі ў 1947 годзе на абложжываў і іншых культурах, за ўзорнае правядзенне ўсіх сельскагаспадарчых работ! За хуткі ўздым калгаснага земляробства!
37. Калгаснікі і калгасніцы, рабочыя і работніцы МТС і саўгасаў, работнікі сельскай гаспадаркі! Памнажайце рады перадавікоў сацыялістычнай сельскай гаспадаркі, майстроў высокіх ураджаёў, ордэнаносцаў і Герояў Сацыялістычнай Працы! Больш званняў, брыгад, калгасаў, саўгасаў, МТС і раёнаў высокіх ураджаёў!
38. Трактарысты, камбайнеры, механікі МТС і саўгасаў! Павышайце прадукцыйнасць машына-трактарнага парка, дабівайцеся высокай якасці палёвых работ! Дапамагайце калгасам і саўгасам заваяваць высокі ўраджаі!
39. Сяляне і сялянкі, рабочыя і работніцы саўгасаў, заатэхнікі і ветэрынары! Дабівайцеся далейшага павелічэння пагаалоў жывёлы, павышайце прадукцыйнасць жывёлагадоўлі! Дамо краіне больш мяса, малака, масла!
40. Калгаснікі і калгасніцы! Усямерна ўмацавайце і развівайце грамадскую гаспадарку калгасаў, павышайце дысцыпліну працы, памнажайце сацыялістычную ўдаснасць калгасаў! Свята захоўвайце Статут сельскагаспадарчай арцелі—асноўны закон калгаснага жыцця!
41. Работнікі сацыялістычнай навукі! Узбагачайце навуку і тэхніку новымі даследаваннямі, вынаходствамі і адкрыццямі! Смела ідзеце па шляху наватарства! Раўча ўкараняйце дасягненні навукі ў вытворчасць!
42. Работнікі літаратуры, мастацтва, кінамастацтва! Стварайце высокадзейны мастацкія творы, вартыя вялікага сацыялістычнага народа!
43. Настаўнікі і настаўніцы, работнікі народнай асветы! Павышайце якасць навучання дзяцей! Выхоўвайце нашу моладзь у духу сацыялістычнага патрыятызма, бязмежнай адданасці нашай Радзіме!
44. Працоўныя Саюза! Абкружым усенародным клопам інвалідаў Айчыннай вайны і сем'і гераічных сацыялістычнага воінаў, якія аддалі сваё жыццё за свабоду і незалежнасць нашай Радзімы!
45. Сацыялістычныя профсаюзы! Шырэ разгортвайце сацыялістычнае спаробніцтва за выкананне і перавыкананне вытворчых панаў! Працягвайце безупынным клопам аб павышэнні матэрыяльнага і культурнага ўзроўню жыцця працоўных!
46. Сацыялістычныя жанчыны! Змагайцеся за далейшы росквіт нашай сацыялістычнай Радзімы! Няхай жывуць сацыялістычныя жанчыны—актыўныя ўдзельніцы палітычнага, гаспадарчага і культурнага ўздыму нашай краіны!
47. Сацыялістычныя юнакі і дзяўчаты! Авалодвайце перадавай тэхнікай, навукай і культурай! Будзьце непахіснымі і смелымі, гатовымі пераадоляваць усялякія цяжкасці! Самааддана працуйце на карысць нашай Радзімы!
48. Вучні сацыялістычнай школы! Авалодвайце ведамі, рыхтуйцеся стаць непахіснымі змагарамі за справу Леніна—Сталіна!
49. Комуністы і камсамольцы! Будзьце ў першых радах барацьбітоў за аднаўленне і новы ўздым гаспадаркі і культуры, за далейшае ўмацаванне магутнасці сацыялістычнай дзяржавы!
50. Няхай жыве магутны Саюз, надзейная апора дружбы, шчасця і славы народаў нашай Радзімы!
51. Няхай жыве гераічны сацыялістычны народ, народ-стваральнік, творца свабоднага сацыялістычнага жыцця!
52. Няхай жыве вялікая партыя большыцкай, партыя Леніна—Сталіна, загартаваная ў баях авангард сацыялістычнага народа — натхняльнік і арганізатар нашых перамог!
53. Няхай жыве правядыр сацыялістычнага народа—вялікі Сталін!
54. Пад сцягам Леніна, над вадзіцельствам Сталіна—наперад да новых поспехаў сацыялістычнай Радзімы, да поўнай перамогі камунізма ў нашай краіне!

Цэнтральны Камітэт
Усесаюзнай Комуністычнай Партыі (большыцкай)

Шэфства над сельскім раёнам

Беларускі драматычны тэатр імя Янкі Купалы ўзяў шэфства над Бягомльскім раёнам. 20 красавіка тэатр паказаў у Вязомлі спектакль «Платон Крэчат». Удзельніца асноўнага састаўу — народныя артысты рэспублікі Грыгоры, Рахленка, заслужаныя артысты рэспублікі Шыно, Шапіла, артысты Краўцоў, Геб і другія. Спектакль праішоў у вялікім поспехе.

Студыя для мастакоў-самавучак

Пры Віцебскім Доме народнай творчасці адкрылася студыя вывучэння мастацтва. Два разы ў тыдзень пасля рабочага дня 15 мастакоў-самавучак наведваюць заняткі студыі, якімі кіруе мастак У. Дзежыц. У студыі займаюцца—началнік цеха фабрыкі «КІМ» т. Галуцова, тэхнік заводу імя Котлярэна т. Далжыкаў, калгаснік сельскаарцелі імя Молатава т. Сянюкоў, шофер Грышэкі, настаўнік Цярэшчанка і другія. (БЕЛТА).

Шлях да стварэння гераічных вобразаў

Звядушы дзель мастацтва БССР А. Бембель вучыўся ў Акадэміі мастацтваў. Паступіўшы ў гэтую акадэмію, мастацтвазнавец Маніер, паслядоўна прадстаўляў акадэмічнай сістэме. Яна патрабавала ад вучняў дакладнага вывучэння анатоміі, пластычнай анатоміі. Некаторыя сухасць акадэмічнай метады адбілася на ранніх работах А. Бембеля, але ў далейшым біста канчаткова пераадолена. Апошнія работы А. Бембеля — Герой Савецкага Саюза Н. Ф. Гастэла, праект помніка герою-партызану К. Заслонову — індывідуальны і своеасаблівы паводле задумы і выканання.

Н. Ф. Гастэла паказаны ў той момант, калі ён ужо гатовы кінуцца ў палаючым самалётам на воражнюю танкавую калону. Перад скульптарам стаяла адна з вялікіх цяжкасцей: перадаць псіхалагічна перажыванні чалавека перад яго немінучай пагібельлю і ў той-жа момант стварыць жыццёва-справядлівы вобраз героя. Гэтаму задуму А. Бембель вырашыў па-май-старску.

Скульптар А. Бембель за работай. Фота Г. Бугаека.

Ранняя работа А. Бембеля — скульптура бар'ельефа савецкага героя — і трымацімі фігуры, які ўпрыгожвае культурны залі пасаджанні Дома Урада БССР. Асноўная ідэя фірмы: вядучая, перадавальная роля краіны сацыялізму, якая патрабуе на барацьбу за вызваленне прыгнечаных народаў усёго свету. Цэнтральная частка фірмы, размешчаная на прамой лініі, уяўляе працоўны ўздым у нашай краіне, выкананне першага п'яцігодняга плана. На супрацьлеглай сцене фірма пакінула гісторыю рэвалюцыйнага руху на захадзе, нараджэнне камунізму. Тут наступіла падобная наступныя падзеі: змова Граха Бабефа; літвінская рэвалюцыя 1848 г. у Францыі; Парыжская камуна; заснаванне Інтэрнацыянала на чале з К. Марксам і Ф. Энгельсам; К. Маркс з'яўляе «Комуністычны Маніфест»; і далей — паўстанне рэвалюцыйнага таварыства «Спартак» на чале з К. Лібкнехтам.

Складаныя шматфігурныя зображэнні фірмы, якія ўяўляюць велізарную цяжкасць для выканання, скампактаваны скульптарам у адну рознаставаную. Праўда, скульптар не досыць ажыравана паказаў напівальныя рысы пасоўных народаў у зображэннях падлеж. Найбольш удалай з'яўляецца частка фірмы, дзе паказаны нацыянальна-вызваленчы рух у Кітаі. Але ўвогуле асноўная ідэя фірмы — уезд сацыялістычнага будаўніцтва ў СССР натхніў на рэвалюцыйную барацьбу прыгнечаных народаў Захаду і Усходу — выяўлена ажыравана і пераканальна.

Памочнікам А. Бембеля ў рабоце над фірмам быў скульптар В. Рытар.

Фрма культурнага залі пасаджанні выканана ў гіпсе і афарбавана пад бронзу.

Скульптурнае афармленне Дома Урада з'яўляецца першай спробай сінтэзу архітэктуры і скульптуры ў БССР.

Некаторыя элементы прамернай дынамікі, што адчуваюцца ў кампазіцыі фірмы, некалькі паруючы сувязь яго з архітэктурнай канструкцыяй самаго памішкання, але разам з тым, яны апраўдваюцца зместам сюжэтаў, якія адлюстроўваюць бурны вафас рэвалюцыйнай барацьбы.

У 1940 г. А. Бембель выканаў бар'ельеф «У вызваленай Заходняй Беларусі» (гіпс). Скульптар паводаваў яго ў некалькіх планах з глыбокай прастотай і складанымі ракурсамі.

Сцэна сустрэчы савецкіх танкістаў з нацызмістам вызваленых абласцей прасякнута вострым узняццям, пафасам. Аднак у гэтай рабоце пафас з'яўляецца ў значнай ступені знешнім, нават плакатным.

Сюжэтная і пластычная кампазіцыя атрымоўвае арганічнае злучэнне ў скульптурцы А. Бембеля — Герой Савецкага Саюза Н. Ф. Гастэла. Работа гэта была экспанавана ў 1944 г. на выстаўцы «Вялікая Айчынная вайна» ў Маскве, а таксама на выстаўцы ў Карцінай галерэі ў Мінску ў 1945 г.

М. І. Калінін у сваёй прамове на сходзе работнікаў мастацтва г. Масквы 9 студзеня 1939 г. сказаў: «Соцыялістычны рэаліст павінен маваць рэалістычна без прыкрас, але разам з тым ён павінен штурхаць сваім творам развіццё чалавечай думкі наперад». Скульптура А. Бембеля — Герой Савецкага Саюза Н. Ф. Гастэла адказвае на гэтае запатрабаванне.

Паказ сучаснага, перадавога савецкага чалавека, яго мэтанакіраванасць да перамогі — асноўная задача, якую вырашае А. Бембель у сваёй творчасці.

Творчасць А. Бембеля сугучная нашай эпохе.

Да Вялікай Айчынай вайны А. Бембель працягваў выконваць у галіне бар'ельефа, выканавы работы, зьяя аніма з архітэктурнай, па сутнасці, доктарскай характару. Бюст Гастэла — гэта першая буйная скульптура А. Бембеля. Яна была створана ім у перыяд Вялікай Айчынай вайны. Майстра перайшоў да новай формы ў скульптурцы і стварыў твор, зусім закончаны, высокамастацкі і глыбока патрыятычны.

На Гастэлаўскай мастацкай выстаўцы ў Карцінай галерэі была прадстаўлена скульптура А. Бембеля — праект помніка партызану К. Заслонову. К. Заслонову паказаны на ўвесь рост, з аўтаматам ва ўзнятай левай руцэ. П'едэстал мае форму скалы.

Трэба адзначыць, што ў профіль фігуры глядзіцца менш злісна, чым у фас. Цэласнасць успрымання паруюцца прамерна вялікім праемам, які атрымоўваецца з прычыны шырока расставаных ног фігуры.

У праекце помніка вобраз К. Заслонова поўны імкліваці, добра ставуецца з п'едэсталам. Фігура героя пры ўсёй ёй дынамічнасці не траціць манументальнасці, таму што рух яе не вычарпаны да канца, а ў значнай меры патэнцыйны.

Помнік партызану К. Заслонову будзе ўстаноўлены ў г. Мінску. Сувязь помніка з навакольным архітэктурным ансамблем прадугледжана. Усе будынкі, якія размешчаны вакол помніка будуць падпарадкаваны яму з тым, каб вобраз партызана К. Заслонова ўспрымалася толькі на фоне неба і дрэў.

Да выстаўкі 30-годдзя савецкай улады А. Бембель выканае скульптурную групу з двух чалавек — «За савецкую Радзіму». Ідэя гэтай работы: паказаць невычэрпную сілу, гераізм савецкіх воінаў-партызан, якія трапілі ў безвыходнае становішча; вера ў перамогу натхняе іх і ўзнімае на барацьбу.

Самааданасць, непахісная сіла, жаданне перамагчы, не зваяжыць ні на што — гэтыя рысы ўжо ёсць у першапачатковым эскізе. Аднак, жыццёва-рэалістычная сіла групы перадаецца не толькі пры дапамозе напружанай, поўнай падымаючага тэмпературы паставы змагара-партызана, але і праз вобраз. Вось гэты вобраз героя скульптурна трэба яшчэ шукаць.

Абедзве фігуры павінны складаць адзінае цэлае і разам з тым не губляць сваёй самастойнасці — задача вельмі цяжкая пры вырашэнні круглай скульптурнай групы з двух чалавек, але толькі пры вырашэнні яе група будзе перакананай.

Высокародная і кашчавая работа таго майстра, які працуе над вобразамі гераічных сямноў савецкага народа.

Ф. ЛЕПТАН.

МАЛАДОСЦЬ МАСТАЦТВА

8 красавіка, на эстрадзе Ленінградскай філармоніі, адбылося выступленне, што наоўбо застанецца ў памяці людзей, якія ўмеюць, шаніць высокае мастацтва драматычнага тэатра. У гэты дзень група артыстаў Тэатра драмы імя Пшкіна паказала ў канцэртным выкананні драму М. Ю. Лермантава «Маскарад». Ролю Арбенія выканаў народны артыст Савецкага Саюза Юры Міхайлавіч Юр'еў, які наядуна адсвяткаваў сямідзесяціп'яцігоддзе з дня свайго нараджэння і п'яцідзесяціп'яцігоддзе з дня першага выступлення на сцене рускага драматычнага тэатра.

Юры Міхайлавіч Юр'еў — гэта цэлая эпоха не толькі славаці Алексаандраўскай сцэны, але і ўсяго рускага мастацтва. Выдатны майстра з яркай акторскай індывідуальнасцю, вельмі патрабавальны і прыжыццёвы ва ўсіх творчых пытаннях, ён здолеў ад першага свайго выступлення ў Маскоўскім Малым тэатры да нашых дзён пранесці запал мастацка, паюнацкаму закаханага ў сваё мастацтва. Роўна дваццаць год назад А. В. Луначарскі ў сувязі з трыццаціп'яцігоддзем сцэнічнай дзейнасці Юр'ева пісаў: «Юры Міхайлавіч не так ужо мала год, але ён надзвычайна задаваў сваё сіла. Гэта таксама вельмі мастацтва, для гэтага трэба спраўдзіць майстэрства — умець так шмат даваць і ўсё-такі не рабаваць сабе».

Свае першыя акторскія крокі Ю. М. Юр'еў рабіў пад кіраўніцтвам і педагогічным наглядом славаці рускага актара А. П. Ленскага. Не адзін раз даводзілася яму быць сведкай выдатных дасягненняў свайго настаўніка, вядомага ў той час на сцене побач з такімі імёнамі, як Урмолава, Далматаў, Федотава. Сам Юры Міхайлавіч іграў у спектаклях разам з Давыдавым, Савінай, Варлававым. Гэтыя ўспаміны яго акторакага юнацтва да гэтага часу ярка жывуць не толькі ў цікавых кнігах Юр'ева аб рускім тэатры, але і ў яго жыццёвай памяці.

Наядуна ў Ленінградзе адзін малады маскоўскі тэатр паказаў гледачу пасрэднаю гістарычную мелодраму Аверкіева «Кашыцкая даўнасьць». Юры Міхайлавіч з нейкай здаўляючай жвавасцю і выразнасцю апавядаў нам аб выступленні Урмолавай і гэтай п'есе. Гэтае выступленне добра запам'яталася яму. Памяць аб велізарным поспеху вядомай рускай актрысы і прывяў Юр'ева на гастрольныя спектаклі невядомага яму калектыва. У гэтым вывядзенні таксама адна з выдатных ролі неўгамоннага характару старога актара: Юр'ева можна бачыць усюды — на тэатральных праглядах і на канцэртах філармоніі, на занятках тэатральнага інстытута, на вечарах мастацкай самадзейнасці і дэбютах маладых актараў. Усюды вы сустрэнеце знаёмую фігуру чалавека, які вольно ўжо п'яцьдзесят шоста год горда і з вольно іхце сцяг рускага тэатра.

Юр'еў заўсёды імкнуўся да тэатра вольных паучаў, да ўзвышанага гераічнага вобраза. Ён шмат чаго дасягнуў у сцвярдзэнні гэтай рамантычнай уявіваці рэальных праў чалавечых быцця. У сваіх «Запісках» ён пісаў: «Несумненна, мастацтва ёсць праўда, але навошта прыжыць гэтую праўду? Узвышаная ж ідэя не менш праўдзівая». Вызначачы гэтымі словамі сэнс усіх сваіх актёрскіх пошукаў, Юр'еў аднак, не абмяжоўваў сваіх дасягненняў толькі «нормай знешняга боку мастацтва». Юр'еў выканаў шмат ролі і кожная заўсёды была вынікам напру-

жана працы, у кожнай шукаў ён новых і новых сцверджанняў сваім творчым прыжыцчам. Ён іграў Лэарта ў «Гамлет», Фердынанда ў «Эдзіпаде і каханні», Атэла і Эзіпа, Малчаліна ў «Гора ад розуму» і Руадэна ў «Вільгельме Тэле». Ужо ў час яго актёрскай спеласці пачаў ён працаваць над такімі цяжкімі вобразамі рускай драматургіі, як Чацкі, Хлестакоў, Арбеніа.

Цяжкасць тут заключалася не столькі ў складанай унутранай распрацоўцы гэтых ролі, колькі ў тым, што гісторыя рускага тэатра ведала ўжо бліскучы поспех актараў, якія праславілі айчынную славу ўвабалеменнем вобразаў Чацкага і Хлестакова. Што-ж датычыць Арбеніа, дык «Маскарад» наогул заўсёды лічыўся адной з самых несцэнічных п'ес, і Юр'еў даводзіла ў гэтым выпадку аваяраць закаранелія ўвядзення.

І ў Хлестакове, і асабліва ў Чацкі, Юр'еў удалося знайсці непаўторную своеасаблівасць сцэнічнага малюнка. На заўсёды запам'ятаўся спектакль «Гора ад розуму», пастаўлены на сцене Пшкінскага тэатра вясной 1926 года. Юр'еў іграў Чацкага, у ролі Фамусава выступав Давыдаў (гэта было яго апошняе выступленне перад смерцю). Актар невычайнай камедыйнай алаоранасці, яркай, рэалістычнай, падкрэслена бытавой характарыстыкі, Давыдаў і побач Юр'еў-Чацкі, імклівы і эмацыянальна ўзнесены, які бавітасна б'юць, так, іменна б'юць, і паучуцём і, перш за ўсё, думкай гэту агідную яму затхласць дваранскага ўкладу жыцця. Тут акторм былі зойдзены новыя фарбы, якія арэзнівалі створаны ім вобраз ад традыцыйнага тлумачэння грыбаведскага героя. Давыдаў, як заўсёды, і ў апошні раз іграў надзвычай добра. Гэтак-жа выконваў сваю ролю і Юр'еў, які нібы прыстаў у сваёй вернасці славе рускага драматычнага мастацтва.

Спраўданага росквіту майстэрства Ю. М. Юр'ева дасягнула пасля Вялікай Кастрычнікай рэвалюцыі. Актар заўсёды лічыў самай высокай сваёй мэтай служэнне народу. Новы глядач, які прышоў у

тэатр, з захапленнем прыняў мастацтва Юр'ева. Першы масавы народны прадстаўленні на петраградскіх плошчах праходзілі пры ўдзеле Юр'ева. Ён разам з Горкім і Блокам стварэе новы тэатр, нараджаны рэвалюцыяй, Валкі драматычны тэатр. Ён спрабуе арганізаваць тэатр трагедыі і на арэне петраградскага царка ставіць «Макбета». Юр'еў быў спраўдзі вострым і ў сваёй штодзённай сувязі з народам шукаў новых актёрскіх вывядзенчых сродкаў. Ён вызваляўся ад знешняй афектацыі гэта і слова, якія прадікадавалі яму спачатку, і знаходзіў новыя шляхі да раскрыцця ідэйных і псіхалагічных глыбін чалавечых характараў.

... 25 лютага 1917 года — першае прадстаўленне «Маскарада». Юр'еўу паводавалі: «У горадзе неспакоі... Магчыма, дзевяціцца адласці...» На дароце ў тэатр Юр'ева спыняюць патрулі. Вуліцы пустыя... «А як-жа публіка?» Але зяля перапоўнена. «Прашу ўсіх, хто знаходзіцца ў прыбраўні, — успамінае Юр'еў, — пакінуць мяне на кароткі час аднаго, каб узць сабе ў рукі. Напружваю ўсе сілы, каб заспакоіцца, адкінушы ўсё неістотнае, і ўвайці ў вобраз Арбеніа. Нібы адчуваю ўсё, што шукаў у сабе, і іду на сцену, не спашаючыся, каб не «разубіць» на дароце здатыта ў сабе. Іду, нібы чужы да ўсяго нывакольнага... Нарэшце дзея пачынаецца».

З таго часу прайшоў больш трыццаці год і вольно сямідзесяціп'яцігоддзем актара зноў выхадзіла на сцену ў ролі Арбеніа. Ён спраўдзі знашоў сакрэт вольнай маладасці. Зноў, убачыўшы Юр'ева ў гэтай ролі, мы ўспамінаем словы Луначарскага:

«Гэта быў вобраз, які вычаканены з велізарным майстэрствам. І я не ведаю, кі знойдзецца ва ўсёй нашай краіне чалавек, які мог-бы выканаць яго з такім алуэнем унутраных паучаў, спраўднай чалавечнасці і невычайнай сцэнічнай эфектнасці. І зноў глядач з захапленнем аладмуру славаціму актара, які сумленна служыць народу сваім мастацтвам».

А. БЕЛІН.

Дзяржаўны тэатр імя Ленінскага Комсамола, які працуе ў г. Брэсце, паставіў п'есу аўтара Сталіскай прэміі Л. Малюгіна «Старыя сябры». На здымку: фінальная сцэна спектакля. Фота В. Германа.

АПОВЕСЦЬ ПРА САПРАЎДНАГА ЧАЛАВЕКА

У «Набэзе» і ў «Севастопальскіх апавяданнях» Льва Талстога цікавіць пытанне пра харобрасць сапраўднага і ўаўноў. Што такое харобрасць і каго можна лічыць харобрым? Адказаваючы на гэтае пытанне, Талстой надалае сваім героям «экзамен» на мужнасць. Робіць ён гэта вельмі проста і разам з тым па-талстоўску геніяльна: пасылае сваіх афіцэраў і салдат на самую небяспечную ўчасткі фронту, ставіць іх тварам у твар да смерці, а сам з боку, як-бы праз нябачны мікраскоп, піла наглядзе, які паводзіць сабе людзі. Перад тварам смерці чалавек не хлусіць; іменна тут у крытычны момант і выяўляецца яго сапраўдная натура. «Экзамены» ў Талстога вытрымліваюць імяніці. Сапраўдным пераем быў рускі салдат, рускі народ, які перамог Напалеона. «Харобры той, хто робіць, як належыць», — скажыце ў Талстога. У крытычны моманты гісторыі, калі пытанне ідзе пра голар радзімы, у рускага салдата выяўляецца велізарная сіла, якую Талстой называў «патаемнай цеплынёй патрыятызма».

Калі-ж рускі чалавек стаў савецкім чалавекам, мужнасць і гераізм, заўсёды яму ўласцівыя, выявіліся з невычайнай сілай. Не даўна, што «як належыць» сталі рабіць тысячы людзей.

«Айчынная вайна», — гаворыў таварыш Сталін у 1942 г., — нараджае ў нас тэмцяны героў і гераінаў, якія гатовы ісці на смерць дзеля свай радзімы».

Пра героў Айчынай вайны ўжо напісаны паэмы, раманы, п'есы і апавяданні, але гэта настолькі велізарная і невычэрпаная тэма, што мы з цікавасцю сустракаем кожную новую кнігу.

Пра мужнасць савецкага чалавека на

вайне расказвае Барыс Палявой у «Аповесці пра сапраўднага чалавека». Часта, калі ўраўнаважыць добра са злом, п'сьменнікі прытрымліваюцца вядомай прапорцыі: раз з некадыкімі стаючымі героямі маюць аднаго адмоўнага. Такі «баланс» не заўсёды вылікаецца неабходнасцю, і адмоўны герой адгрывае ў кнізе службовую ролю. Герой Палявога не падобны адзіна на другога: у кожнага з іх ёсць свой голас, свая паходка. Яны вясёлыя і сумныя, сур'ёзныя і гарзныя, але ўсе яны сапраўдныя мужныя савецкія людзі, якія ведаюць сваё месца і свае задачы. Адзін з персанажаў аповесці — стары прафесар Васіль Васільевіч так вызначае характар Айчынай вайны: «У гэтай вайне ўсе героі». Прафесар, вразумела, здзіўлюецца, калі-б яму казалі, што і ён — герой. А, між тым, мужная барацьба прафесара за жыццё раненых воінаў была сапраўдным подзвігам.

Цяжкае асабтае гора — смерць адзінага сына — надарвала фізічныя сілы прафесара, але ён працягваў выконваць свае абавязкі. Мужнасць, з якой раненыя танкісты, лётчыкі, снайперы трывалі цяжкія аперацыі, каб хутчэй вырнуцца «дамоў» — г. зн. на фронт, паказвала прафесара, што ён мае справу з невычайнай і людзьмі.

Б. Палявой знаёміць нас з баявымі біяграфіямі параненых сарак другой палаты. Робіць ён гэта даканчына і проста, без уаўнага пафасу.

... Вось ляжыць німа, не маючы сілы сказаць ні аднаго слова лейтнант — танкіст Гваздзёў. Гваздзёў у першыя дні вайны змагаўся ля Брэст-Літоўскай кра-

*) Барыс Палявой, «Аповесці пра сапраўднага чалавека», часопіс «Октябрь», №№ 7—8, 9, 10 за 1946 г.

пасці, затым на Бугу. Апынуўшыся ў нямецкім тыле, ён стварыў рухомую танкавую групу і граміў воражыя калоны і абозы. «Аднымі, калі яго паслалі ў разведку, ён на сваёй машыне ўночы на воўным газу перасекчыў нямецкі ўмацаванні, шчасліва перасек міннае поле, страляючы і сечычы паніку, працягнуў у заняты немцамі гарадок, які заўсёды ў шоўкала масці Чырвонай Арміі, і вырваўся да сваіх на другім канцы, нарабіўшы немцам німаля перападох...». Ніякія статыты не загадалі лётчыку-знішчальніку маёру Стручкова ісці на таран. Але-ж нямецкі бомбардзіроўшчык мог склусць бомбы на святочную Маскву 7 лістапада.

З найбольшай паўнотай рысы сапраўднага савецкага чалавека расказваюцца ў вобразах Аляксея Мярзэсёва і палкавога камісара Вараб'ева.

Цяжка здзіўніць бывалых воінаў які-небудзь подзвігам, але нават яны з павягай глядзелі на лётчыка Аляксея Мярзэсёва. Чым-жа гэты сіпны, зусім звычайны афіцэр з дабрадушнымі насмешлівымі вачыма заслужыў гонар называцца сапраўдным чалавекам?

«Пра вапы прыгоды, — гаворыць доктар Мярзэсёву, — сябры расказваюць штосці такое зусім невычайнае, джэка-лонданскае».

Сапраўды, пачатак аповесці выразна нагадае чытачу рамантычнае апавяданне Джэка Лондана «Любоў да жыцця», у якім расказваецца аб адзіночым чалавеку, які з пераломеннай нагой ідзе па пустыні. За ім сочыць галодны воўк, які спачастерага, калі чалавек зваліцца ад знішчэння.

... Падбіты ў гарачым паветраным бал самалёт Мярзэсёва ўпаў на воражэй тэрыторыі. На шчасце Мярзэсёў застаўся жывым, але ў яго былі параненыя ногі. Мярзэсёў апынуўся адзін у незнаёмым лесе. Праўда, ён мог дабрацца да бліжэйшай вёскі, але там — немцы. «Палю! Ніколі! Не выйдзе гэты нумар», — выра-

шыў Мярзэсёў. Пакутуючы ад страшэннага болю, пайшоў ён на ўсход, да лініі фронту, да сваіх. Калі ісці зрабілася неможна, ён пачаў паўзці. Ён губляў сувязь, падаў, зноў падымаўся і поўз далей. Так ён прабраўся адзінаццаць сутак, пакуль каля лініі фронту яго не падзбралі калгаснікі.

Герой Джэка Лондана — чалавек буржуазнага свету, у якім пануе воўчал мараль. Ён — адзінокі, і да яго нікому няма справы. Яго кінулі спадарожнікі. Мужнасць героя Джэка Лондана прадхавана інстынктам самазахавання, страхам перад смерцю. «Як чалавек, ён пакінуў ужо змагацца. Гэта само жыццё ў ім не хацела паміраць і прымшала рухацца наперад» (Дж. Лондан).

Праз вобраз Мярзэсёва Палявой сцвярджае, што мужнасць — катэгорыя не бялагічная. Мярзэсёў кіруецца ў сваіх паводзінах не інстынктам, а свядомасцю. Палон для Мярзэсёва быў горш за смерць. Яму патрэбна жыць, каб змагацца і перамагчы, інакш жыццё для яго не мае ніякага сэнсу. Ён рухаўся і любоў да жонкі і любоў да радзімы, бэз якой у яго не магло быць свядомы і шчасця.

Сіла Мярзэсёва ў тым, што ён умее вадодць сабою, умее перамагчы страх, хвілінны момант. Гэтыя асаблівасці ў характары Мярзэсёва найбольш ярка выяўляюцца тады, калі надыходзіць самы крытычны момант у яго жыцці. Мярзэсёву ампутуецца адмарожаная і параненая нога. «Нараджаны, каб поўзаць — лятаць не можа», — горка падумаў аб сабе Мярзэсёў.

Транзіў да сваіх, Мярзэсёў апынуўся яшчэ далей ад мэты, чым там, у лесе: які з яго лётчык без ног? Перад Аляксеем, які некалі перад Паўлам Карчагіным паўстала пытанне: навошта жыць? Ён, вразумела, ведаў, што ў тыле для яго знойдзецца справа, але ён хацеў быць толькі на ліній агню.

Медыцына не мела сілы, каб пазбавіць Аляксея ад цяжкіх перажыванняў. Але

тое, што было не пад сілу медыцыне, зрабіў большык Вараб'еў — сусед Мярзэсёва па шпіталю.

Вараб'еў палкавога камісара Вараб'ева — вялікая ўдача пісьменніка. Вараб'еў захапіў сваім вялікім розумам, чалавечнасцю, невычэрпным оптызмам. Праз гэты вобраз выяўлена сіла большыцкай партыі, яе сувязь з народам, не велізарная выхавачная роля. Вараб'еў не робіць ніякіх подзвігаў. Мы сустракаемся з ім у шпіталі. Толькі яго апавяданні пра ўдзел у грамадзянскай вайне ды сем ордэнаў, пра якія чытач дзевяццацца, калі Вараб'еў праводзіць у апошні шлях — сведчаць аб тым, што перад намі чалавек з вялікім жыццёвым і баявым вопытам. У Айчынную вайну Вараб'еў ваяваў у кавалерыі і быў цяжка кантужаны. У яго не было надзеі на ляпарку, і ён гэта ведаў, ведаў, што скоро памрэ. Але і паранены, прыкуты да шпітальнага ложка, Вараб'еў заставаўся ў страку. Ён перапісваўся з байцамі і афіцэрамі сваёй часці, вывучаў нямецкую мову, пісаў пісьмы ў родную вёску воінаў, патрабуючы, каб мясцовыя ўлады дапамагалі іх сем'ям.

Ніхто ў палаче не чуў ад яго скаргаў. Вараб'еў ненавідзеў пакуты і не любіў «дасцаяшчыну». Толькі па тым, які ён цяжка стагнаў праз сон, сябры здагадаліся, якіх намаганніў кіпталілі яго спакой і заўсёдышня бадабэрсць.

Вараб'еў адразу здружыўся са сваёй суседзямі па палаче. Ад яго не здолеў утаіць Мярзэсёў свае сумненні, хоць ён ні з кім не размоўляў. Як-бы незнарок у палаче пачалі чытаць кнігу пра Паўла Карчагіна. Мярзэсёў ведаў, што гэта робіцца для яго, але маўчаў і думаў: «Астроўскі не ведаў, што значыць любіць сваю лётную прафесію, што значыць «закіраваць паветрам». Ды і акрамя гэтага, ён пісаў сваю кнігу ў дні міру, а цнпер вайна, і нават дзень імкуцца на фронт».

Калі Астроўскі не дапамог, Вараб'еў даў Мярзэсёву паглядзець часопіс за 1914 год, у якім паведамлялася пра лётчыка Карчагіна, які з пратэзам замест нагі быў інструктарам лётнай школы і нават надзімаўся ў паветра. На заўвагу Мярзэсёва, што ў Карчагіна была адна нага, Вараб'еў адказаў: «Але-ж ты савецкі чалавек!»

Шчырыя словы Вараб'ева вярнулі бадабэрсць Мярзэсёву. Вараб'еў быў

Новыя творы

Вяртанне

(Урывак з паэмы)

Усё было тут
Амрыцвешым мібы,
Калі вярнуўся першым гаспадар,
Палёткі выглядалі белыя,
Аліба,
...у аруйнаваў пажар.

З машын і танкаў,
Якіх шмат
На гарадах патананых,
Як непатрэбных пудзілаў, было.
...Прышоў да кавала
І па садацкай звачыць:
Прыкладзі да ўсяго
Далоні рук,
Здаіраў ён сталь,
Як лубкі палючыны
Здаірае скуру са звярзг.

Першая абласная выстаўна жывапісу і графікі ў г. Брэсце

Першая абласная выстаўна жывапісу і графікі, якая адкрылася ў г. Брэсце, з'яўляецца прыемнай з'явай для культурнага жыцця горада.
Невялікі калектыў мастакоў заслужыў усеагульнае прызнанне грамадскасці г. Брэста.
Выстаўка карыстаецца вялікім поспехам сярод наведвальнікаў. У кішэ запісаў ёсць нямала добрых водгукаў аб асобных творах. Разам з тым наведвальнікі справядліва папракнулі мастакоў за тое, што на выстаўцы недастаткова адлюстравана тэма сённяшняга дня. На выстаўцы прадстаўлена 190 работ дзесяці мастакоў. Тут эканіраваны работы масла, акварэлю, тушшу, малюнкі алоўкам і вугаліграфія.

Брэсцкая абласная выстаўка. Мастак Данелі: эскіз габеліна «Віцязь».

Цікавыя таксама эцюды В. Шыкіна: «На рэчцы», «Гной на палі», «Клуна». Партрэты ж напісаны значна слабей. Адчуваецца, што гэтым жанру мастак надае менш увагі.
У мастака П. Данелі з'яўляюцца на сьце ўвагу малюнкі «Аўтапартрэт», «Габеліна старога», «Партрэт дзюбчыны», а таксама работы маслам, як напрыклад «Халодная вясень» і іншыя. Мастак займаецца таксама дэкаратывным жывапісам. На выстаўцы паказаны яго эскізы плафона «Садют» для тэатра г. Брэста.
Работы мастака І. Дмухалы сведчаць аб тым, што ён валодае добрым пачуццём колеру. Праўда, пейзаж яго некалькі ўмоўны.
Работы А. Татар'яна і М. Дударэва сведчаць, што мастакам яшчэ нехапае глыбокіх прафесійных ведаў.
Работы мастака І. Рудчыка вылучаюцца сваёй жывой тэматыкай. Ён прадэманстраванае да гэтага змест сваёй задумкі. Пераканаўчы яго карціны «Параненых — на вількую зямлю», «Партызанскі налёты», «Па слядах шпіёна».
На нашу думку, адна з лепшых работ мастака І. Рудчыка гэта «Па слядах шпіёна». Добра перададзены нацыржонанасць і сканцэнтраванасць байцоў, якіх ідуць на саядах ворага праз клядку. Твораў байцоў не бачна, але фігуры выразаюцца і пераканаўча перадаюць задуму мастака.
Таго пачуцця аптымізму, якім характарызуецца работа І. Рудчыка, нехапае мастаку М. Сівакову. Яго карціны «На расцэпры», «Гета ў Барозе Каргузскай», «Пад сценамі манастыра» прасякнуты пессімізмам. Мастак перадае жшчце знешце; ён не адчувае ўнутранай сутнасці яго.
Брэсцкія мастакі складаюць таленавіты калектыў, які неабходна прыцягнуць для ўдзелу ў рэспубліканскай выстаўцы, прысвечанай 30-годдзю савецкай улады.
Мастак М. ДУЧЫЦ.

Мастацкае абслугоўванне пасяўной

Аддзел кінофіліялі Маладзечанскай вобласці праводзіць рад мерапрыемстваў па абслугоўванню калгаснікаў і сям'яў у перыяд вясновай сьпубы.
10 красавіка закончыў работу саракадзёсны семінар па павышэнню кваліфікацыі кіномеханікаў гукавых перамовак.
Адбылася абласная нарада дырэктараў кіноатэатраў і кіномеханікаў, дзе быў заслуханы даклад аб уздзеі работнікаў кінофіліялі ў выкананні паставы Пленума ЦК ВКП(б) «Аб мерах па ўдзельні сельскай жывапісу ў пасяўнае перыяд».
Кіномеханікі ўступілі ў сацыялістычнае спаборніцтва ў гонар 30-ай гадавіны Кастрычніка. Лепшы кіномеханік вобласці т. Якімовіч абавязаўся да 7-га лістапада звыканша свой галавы план і даць 420 сеансаў. Па 300 сеансаў абавязаліся паказаць сям'ям да 30-ай гадавіны савецкай улады т.т. Бурган і Рыбакоў.
У час вясновай сьпубы работнікі кінофіліялі паказваюць сям'ям 380 сеансаў. У сельсавецкай вобласці накіравана 14 гукавых перамовак.
У калгасках Ульянскага і Крыўцаўскага раёнаў праводзіцца сямідзённая кінофестываль. Калгаснікі прагледзяць лепшыя савецкія фільмы «Вітва за Севастопалем», «На роднай месціцы», «Бардін», «Зол», «Падцянак» і іншыя.
Гомельскі Дом народнай творчасці разгортвае работу мастацкай самадзейнасці вобласці па абслугоўванню калгасцаў у час вясновай сьпубы.
Калектыў мастацкай самадзейнасці Жлобінскага Дома культуры са сваёй праграмай выязджае ў Страшынскі і Сявіцкі раёны.
Літбрыгада Кармянскага раёна зрабіла два выезды з паказам мастацкай самадзейнасці ў Руднінскую МТС і Літвінвіцкі сельсавет.
Брыгада Рэчыцкага Дома культуры выязджае ў Лоеўскі раён і ў калгасам свайго раёна.
Калектыў Гомельскага музычнага вучылішча ў час вясновай сьпубы абслужыць Уваравіцкі, Буда-Кашалёўскі і Жлобінскі раёны.
Народны Азярычынскі хор над кіраўніцтвам Таццяны Лапцінай з абноўленай праграмай выступіць перад калгаснікамі свайго сельсавета.
Пры хатах-чытальнях Баранавіцкага вобласці створаны агітбрыгады па абслугоўванню калгаснікаў і сям'яў аднаасобнікаў у час вясновай сьпубы.
У Карэліцкім раёне дае канцэрты ансамбль песні і танца пад кіраўніцтвам селяніна тав. Тарасевіча.
Хор і аркестр народных інструментаў, якімі кіруе тав. Патоцкі, даюць некалькі канцэртаў ў вёсках Быццэўскага раёна.
Рознастайную праграму падрыхтавалі гурткі мастацкай самадзейнасці Перахрэскай хаты-чытальні (Ляхавіцкі раён), Драматычны гурток хаты-чытальні ў бліжэйшай дні паказах іспытніцкаму д'яку В. Катаева «Сын палка».
Калектыў Беларускай Дзяржаўнай кансерваторыі ў адказ на паставу Пленума ЦК ВКП(б) «Аб мерах па ўдзельні сельскай жывапісу ў пасяўнае перыяд» і зварот калектыва Малага тэатра ўзлў шэфства над Смаленіцкім раёнам Мінскай вобласці. Калектыў вылучыў групу агітатараў з ліку выкладчыкаў і студэнтаў кансерваторыі для расштурхвання паставы лютэўскага Пленума ЦК ВКП(б) і XIII Пленума ЦК КП(б)Б сярод калгаснікаў. Калектыў абавязаўся аказаць дапамогу мастацкай самадзейнасці і правесці семінар і гурткі з кіраўнікамі харавых і музычных гуртоў раёна.

Выхоўваць народныя таленты

Народнае выяўленчае і дапаможнае мастацтва з'яўляецца багацейшай крыніцай стварэння новых вобразаў герояў сацыялістычнай працы. Але мастацтва самадзейных майстроў не павінна развівацца стыхійна, бескантрольна. Яму неабходна чутле і сістэматычнае кіраўніцтва з боку мастакоў-прафесіяналаў.
Народнае выяўленчае і дапаможнае мастацтва Савецкай Беларусі расквітнела за гады савецкай улады. На дэкадзе беларускага мастацтва ў Маскве, на сельскагаспадарчай выстаўцы, на рэспубліканскай выстаўцы «Ленін і Сталін — арганізатары Беларускай дзяржаўнасці», на Усеагульнай выстаўцы народнай творчасці «Абарона СССР» — беларускае народнае мастацтва займала адно з першых месцаў, карыстаючыся заслужанай увагай у гледачоў.
Павільён БССР на сельскагаспадарчай выстаўцы афармляўся галоўным чынам экспанатамі народнага выяўленчага мастацтва.
Найбольш рознастайным і арыгінальным відам народнага мастацтва Беларусі з'яўляецца ткацтва. У шматлікіх вёсках Беларусі ў пакаленне ткуцца чудаўныя паводле ўзору і колеру народныя нацыянальныя поспікі, коўдры, абруссы, ручнікі і г. д. Нычынаныя беларускія арнаменты, якія складаюцца з прасталянейных геаметрычных фігур, з'яўляюцца асновай беларускага ткацтва і вышыўкі.
Самым характэрным спосабам ткацтва на Беларусі з'яўляецца спосаб выкладання. Кідаюць ці габеленавы спосаб ткацтва характэрны для заходніх абласцей Беларусі, дзе ткачы і ткачынкі выткалі да ваіны партрэты таварыша Сталіна і Варашылава (майстры — Гаваловіч, Манцэвіч, Верабей і Жабінская).
Спосабам-жа выкладання былі вытканы рад партрэтаў таварыша Леніна ткачымі Серадой і Івашкай і партрэты таварыша Сталіна (Мяшчак, Бабруйскага вобласці, і Лівай, Мінская вобласць). Да Усеагульнай

і Рэспубліканскай выстаўкі, прысвечанай 30-годдзю савецкай улады, ткачы і вышыўальшчыцы рыхтуюць новыя работы. Вышыўальшчыца Дунаева (Брэсцкая вобласць) вышыла партрэт таварыша Сталіна, вышыўальшчыца Стужынская (Маладзечанская вобласць) выконвае работу «Ордэн Перамогі». Акрамя таго, майстры народнай творчасці распачынаюць працу над вялікай і адказнай тэмай: габеленам «Таварыш Сталін—вялікі друг беларускага народа».
Распаўсюджаным відам народнага мастацтва на Беларусі з'яўляецца кераміка, але яна ўжо да ваіны пачала губляць свае нацыянальныя традыцыі з прычыны адсутнасці эксперыментальных мастацкіх майстэрняў і слабай работы абласных Дамоў народнай творчасці ў гэтай галіне. Абласныя Дамы народнай творчасці нічога не робяць для развіцця і ўздыму гэтага віда мастацтва, не аказваюць метадычнай і творчай дапамогі майстрам керамікі.
Разбіраецца і інкрустатая таксама з'яўляюцца арыгінальнымі відамі народнай творчасці Беларусі.
Разбар Мацюк з мястэчка Дзятлава, Баранавіцкага вобласці, стварыў работы вялікага майстэрства. Яго «Дудар» вельмі добры па кампазіцыі, па вырашэнню тэмы і перадачы вобраза. Трэба адзначыць таксама і яго скульптурную групу з чорнага дрэва «Начвое» і барэльф «З данясеннем». Да юбілейнай выстаўкі Мацюк рыхтуе новую работу «За любімую Радзіму».
Не менш цікавыя работы разбара і інкрустатара Шахноўіча з Пінска. Асабліва вылучаюцца яго інкрустатая тэму партызанскай барацьбы на Беларусі і барэльф В. І. Леніна. Да Усеагульнай выстаўкі народнай творчасці таварыш Шахноўіч працуе над тэмай «Гімн Савецкага Саюза» і «У партызаны».
Аб вялікім майстэрстве разбара Казелкі сведчаць яго работы: «Таварыш Сталін» (бюст), «Кутузаў на кані», «Віцязь». Ця

пер ён выконвае новую работу «Даватар».
Вельмі таленавіты інкрустатар Шудрык (Пінская вобласць) да ваіны стварыў чудаўны партрэт таварыша Сталіна. Майстэрствам вызначаецца яго работа «Сталін і Варашылаў». Творы тав. Шудрыка былі адзены ўрадам Беларусі, і ён, як шмат іншых майстроў народнай творчасці, быў узнагароджаны граматай Вярхоўнага Савета БССР.
На вялікі жаль, цяпер тав. Шудрык творча не працуе. Абласны Дом народнай творчасці не цікавіцца работамі гэтага майстра, у той час, як да выставак, што маюць адбыцца, ён мог-бы стварыць добрыя рэчы.
Народная творчасць мае свае спецыфічныя асаблівасці. Самадзейныя майстры патрабуюць чужага і ўважлівага падыходу да сябе. Ім неабходна дапамога пазавіда індыўідуалізма і саматужных метадаў у працы. Абласны Дом народнай творчасці павінны штодзённа праводзіць работу з майстрамі выяўленчага і дапаможнага мастацтва, улічваючы індыўідуальныя асаблівасці творчасці кожнага з іх.
Самадзейныя майстры па выяўленчаму мастацтву таксама павінны ўдасканальваць сваё майстэрства ў студыях, арганізаваных пры Домах народнай творчасці.
Усеагульная выстаўка майстроў народнай творчасці, прысвечаная 30-годдзю савецкай улады, адкрываецца ў Маскве, у ліпені, рэспубліканская — у лістападзе.
Тэрмін застаецца вельмі малы. Нельга губляць ніводнага дня і трэба зрабіць усё магчымае, каб прыцягнуць усіх таленавітых самадзейных майстроў Беларусі да ўдзелу ў падрыхтоўцы да выстаўкі.
Мы павінны прыкладзі ўсе намаганні для таго, каб наша рэспубліка на Усеагульнай выстаўцы заняла пачэснае месца.
М. БЯРКОВІЧ,
заг. аддзелам выяўленчага мастацтва Рэспубліканскага Дома народнай творчасці.

Беларускі арнамент і яго ўплыў на сучаснае драўлянае будаўніцтва

Арнаментыка Беларусі з мастацкага боку вельмі багатая і рознастайная. Толькі недастаткова распрацаваныя беларускія арнаменты робяць яе малавядомай не толькі сярод братніх народаў Савецкага Саюза, але і ў нашай рэспубліцы. У мінулым умовы, у якіх складалася культура беларускага народа, былі вельмі цяжкімі. І ўсё-ж наш народ здолеў дасягнуць да нашых дзён бліскучыя прыклады арнаментальнага малюнка.
Выпрацоўваючы тканіну, коўдры, прасціралы, упрыгожваючы кашулі, андаракі, ручнікі і абруссы, народ улюбена ствараў і перадаваў з пакалення ў пакаленне навікі і тэхніку арнаментальнага мастацтва. Можна толькі захапляцца тым, якім утульным рабіў народ сваё жыццё ўнутры і знатворку. Кут упрыгожвалі мастацка вышытыя ручнікі. Знатворку — карніз, акніцы, надваконікі, падваконікі і закрытак былі ўпрыгожаны простым, але вельмі характэрным арнаментам.
Адным з старажытных відаў народнай творчасці з'яўляецца мастацкая апрацоўка дрэва. Ужо ў XVII стагоддзі яна была на такой вышыні, што чуткі аб гэтым распаўсюдзіліся далёка за межамі беларускіх зямель.
Іван Грозна вывозіць беларускіх майстроў для працы ў Маскву. Тое самае зрабіў і цар Аляксей Міхайлавіч у пачатку XVII стагоддзя. Апрацоўка дрэва ў той час была выключна саматужнай. Старажытныя мастацкія вырабы з дрэва да нас не дайшлі. Самыя раннія прыклады гэтага беларускага мастацтва адносяцца да канца XVI стагоддзя. Гэта розныя алтарныя вароты, што знаходзіцца ў гістарычным музеі ў Маскве. Да нас дайшлі, галоўным чынам, вырабы драўлянай народнай разьбы XVIII—XIX стагоддзю і пазнейшага часу. Гэтыя прыклады сведчаць аб вельмі цікавых прыёмах у беларускай народнай творчасці. У драўляным будаўніцтве самым характэрным з'яўляецца яго прастата і канструкцыйнасць. Гэта прынятае да таго, што мастацкае афармленне не выступае, як самастойнае, а толькі падкрэслівае канструкцыйную асаблівасць і вуглыны вобраз будынка. Карнізы ў сваёй большасці былі а арнаментальна прарэзаных дошчак, якія прыбіліся да канцоў кроквяў. Гэты прасты канструкцыйны прыём існуе і да гэтага часу. Защчкіткі зашываліся дошкамі, кінды якіх апрацоўваліся разьбой. Гэта мастацкае стрыманасць і прастата, характэрныя для афармлення знатворнага выгляду беларускай хаты, толькі падкрэсліваюць вялікую мастацкую каштоўнасць народнай творчасці.
Заціхла ваіна. Народ шчыра ўзяўся за мірную працу. Нам трэба як найлуччэй

аднавіць вялікую колькасць разбураных нямецкімі захопнікамі гарадоў і вёсак. Мы жывем у такі час, калі саматужныя метады працы хутка замяняюцца машынай апрацоўкай. Задача мастакоў і архітэктараў — даць месца ў нашай мастацкай творчасці машыне, каб ісці ўногу з эпохай і будаваць хутка, танна і прыгожа.
Дэталі ў архітэктурцы заўсёды мелі і маюць шпэр вялікае значэнне. Яны з'яўляюцца неадлучнай часткай усёго вобраза будынка. У малаправарховым драўляным будынку дэталі могуць мець выключнае значэнне, бо надаюць яму яркасць і прыгажосць. Але саматужны спосаб працоўкі вельмі дарагі, і ў сучасным драўляным будаўніцтве дэталі амаль што ўсёй не ўжываюцца. У параўнанні з існуючымі, апрацаванымі арнаментальнымі дэталі, будынкі толькі што збудаваныя часта маюць вельмі прымітны і непрыгожы выгляд. Каб пазбавіцца наша новае будаўніцтва гэтай шпэрцы і прымітнасці, трэба даць яму танную апрацоўку машынай дэталі. Тады ніяк зноў зойме сваё пачэснае месца ў беларускай архітэктурцы малаправарховы драўляны дамоў.
Вышчынючы беларускі нацыянальны арнамент, мы прышлі да таго выцку, што шмат арнаментальных малюнкаў па сваёй кампазіцыі могуць быць выкарыстаны ў сучасным будаўніцтве. Асабліва гэта датычыцца геаметрычнага арнамента. Творча перапрацоўваючы народны арнамент для машынай яго вырацоўкі, але захоўваючы яго народны характар, яго каш-

тоўныя традыцыі, мы шыраем тым ёнам яго развіццё, ствараем новыя віды.
Гэта дапаможа нам стварыць у беларускай архітэктурцы яркавыя вобразы розных будынкаў.
Для поўнага знатворнага афармлення будынка досыць мець дэталі да карнізаў, да франтонаў, да фрызав, да вакон і дзвярэй. Арганізаваны прамаінжынерны і іншыя прадыямствам выраб дэталей з'явіўся-б добрым пачаткам і дамогай у нашым будаўніцтве.
З гэтай мэтай мы распрацавалі метады «надпілаў», пры дапамозе якога лёгка наносіць арнаментальны малюнак на дошку, надпілаваючы парне на патрэбную глыбіню. Складочны дэталі надпілаваныя дошкі, мы атрымаем поўны арнаментальны абрыс. Такім чынам, народны арнамент для індустрыяльнага метады вырацоўкі складаецца з двух, альбо трох элементаў і пасля апрацоўкі кожнага з іх, утвараецца малюнак арнамента. Па метады «надпілаў» зроблены жшчце і надваконікам, дзверы і часткова карнізы наш вырашана дошка.
Мы закранулі толькі пытанне аб выкарыстанні беларускага арнамента ў сучасным будаўніцтве ўпрыгожвання ў драўляным будаўніцтве. Гэта-ж датычыцца і да знатворных будынкаў, аб афармленні якіх можна і трэба гаварыць асобна.
І. ВАЛОДЗЬКА.

Шэфства тэатра

У час вясновай пасяўной кампаніі Беларускай абласнай драматычнай тэатр узяў шэфства над Гаралдзічанскім раёнам. Тэатр ужо зроблена некалькі выездаў у гэты раён, у час якіх паказаны спектаклі «Платон Крэчат» А. Карнейчука і «Далёка ад Сталінграда» А. Сурава. Усяго тэатр мяркуе зрабіць да дзесяці выездаў у калгасы.
Брэсцкая абласная выстаўка. Мастак Рудчык: «Параненых — на вількую зямлю».

Да Ус-саюзнага конкурса на лепшую п'есу

За вялікую драматургію

Ва ўмовах насляваеннага развіцця со- вецкай краіны ўзнікаюць новыя задачы перад літаратурай і тэатрам, якія паклі- каюць усёй сваёй ідэяй і мастацкай сі- лай садзейнічаць вялікай справе буда- вання калектывізму і грамадства.

У багаці духоўнай культуры закла- чана адна з асноўных мэт савецкага лі- тэратурнага і тэатральнага мастацтва і на шляху да яе дасягнення тэатру і дра- матургіі належыць слаўная і адказная роля.

У сваім дакладзе аб часопісах «Звяз- да» і «Ленінград» тав. Жданав прадкрэ- ліў, што «народ, дзяржава, партыя хо- чуць не аддалення літаратуры ад сучас-насці, а актыўнага ўтварэння літаратуры на ўсе бакі савецкага быцця». Гэтаму будзе значна садзейнічаць Усеаюны конкурс на лепшую сучасную савецкую п'есу, у якім прымуць удзел не толькі прафесійнальныя кадры драматургаў, пісьменнікаў, журналістаў, але і зусім новыя творчыя сілы. Усе, хто можа пера- даць свае жыццёвыя назіранні, выказаць свае думкі і пачуцці аб жыцці і людзях у драматычнай форме, павінны прыняць удзел у конкурсе.

Генеральная тэма нашай драматургіі вызначаецца тым, што «драматургі і тэат- ры павінны адлюстроўваць у п'есках і спектаклях жыццё савецкага грамадства ў яго наспяўным руху наперад, усяляк садзейнічаць далейшаму развіццю лепшых бакоў характара савецкага чалавека, якія в асаблівай сілай выявіліся ў час Вялікай Айчыннай вайны».

У пастанове ЦК ВКП(б) «Аб рэперту- ры драматычных тэатраў і мерах па яго палепшэнню» аўтары, што будуць пісаць для конкурсу, знаходць указанні на важ-ную ролю, якую павінна адыграць п'еса ў выхаванні савецкай моладзі, «бадзёрай, жшчэрадаванай, якая адлана радзіме і ве- рыць у перамогу нашай справы, не бачы- на перашкод, адольна пераадолюе люб- бя пажакасці».

Сацыялістычная рэчаіснасць нараджае мноства канкрэтных тэм, якія чакаюць свайго ўвасаблення ў творах драматургаў.

Асноўнымі героямі драматычных твораў павінны стаць перадавыя людзі, сапраўд- ныя героі барацьбы і працы. Героіка Вя- лікай Айчыннай вайны, барацьба за ажыццэўленне новага сталінскага пла- на, працоўная падвігі нашых рабочых, калгаснікаў, інтэлігенцыі, ба- рацьба перадавых сіл чалавечтва супроць фашызма і рэакцыі — усё гэта тэмы п'ес, дзеянне якіх можа разгортацца на фрон- тах і на вытворчасці, у сям'і і ў школе, на кадрахных валах і ў навуковых інстыту- тах.

Але ў мастацтве рашае не толькі тэма. Часта ў драматычных творах вялікая і патрэбная тэма раскрываецца схематычна і бездапаможна. Важна, каб ідэя п'есы стала не зместам, увасабляючыся ў жы- вых вобразах людзей, у іх пачуццях і думках, словах і ўчынках. Яшчэ Чарны- шэўскі пісаў: «Шудоўнае ёсць асобны прадмет, а не абстрактная думка». Дра- матургу павінна ствараць глыбокія рэалі- стычныя вобразы сучасных герояў, носьбі- таў перадавой ідэі, твораў новага са- цыялістычнага жыцця.

Драматург павінен глыбока і праўдзіва раскрываць інтэлектуальны і маральны воблік нашага сучасніка, тых ідэалаў, якія натхнілі сучаснага чалавека, тых мэты, да якіх ён імкнецца.

Горкі сказаў: «Выдатная пасада—быць на зямлі чалавекам». Такага чалавека і такую яго высокую «пасад», яго жшч- цэнае прызначэнне савецкія глядачы жа- даюць убачыць у творах нашай драматур- гіі. Драматургу ў яго адказнай творчай працы прыходзіць на дапамогу асноўны метад савецкага мастацтва—метад сацыя- лістычнага рэалізма. «Пішыце праўду» — вось чаго патрабуе народ ад сваіх пісьменнікаў. Але каб беспамылкова ўба- чыць праўду жыцця і мастаці ўвасобіць яе ў вобразы, аўтару трэба мець ідэйную і творчую перспектыву. «Неабходна,—у- чыць Горкі маладых літаратараў,—разві- ваць у сабе ўменне глядзець на жшч- цэ з вышэйня дасягненню сучаснага, з выш- німі вялікім будучага».

Метад сацыялістычнага рэалізма і да- памагае драматургу раскрыць сацыялі- стычныя адносіны да працы, асабістага жыцця, абавязку перад Радзімай.

У аснове ўсякага драматычнага твора ляжыць барацьба. У старой драматургіі канфлікт узнікаў паміж чалавекам і гра- мадствам, паміж героем і жшчцэнымі ад- ставінамі, паміж супярэчнасцямі ў душы героя. Наша сацыялістычная сапраўд- ная не ведае многіх з тых канфліктаў, якія выкарыстоўвала драматургія класі- каў, асабліва — канфлікта героя і гра- мадства. Але савецкі чалавек, сучасны герой расце ў барацьбе за ўсё новае і новае дасягненні ў пераадоўвае жшч- цэ і свядомасці людзей. Гэты бясконцы ход жшчцэвага развіцця і складае асноўны змест савецкай драматургіі, якая знаход- зіць для яго і новыя формы пабудовы п'есы.

Сацыялістычная рэчаіснасць, што на- раджае новую драматургію, у сваю чаргу становіцца аб'ектам яго ўздзеяння праз свядомасць людзей, якія патрабуюць вы- сокага тэатральнага мастацтва, вялікай сучаснай драматургіі.

М. БЕРТЭНСОН.

Работа над новай пастаноўкай

Барававіцкі абласны тэатр ужо пачаў працу над пастаноўкай п'есы К. Сіманавы «Рускае пытанне». У галоўных ролях вы- ступяць акторы: Назараў, Браніч,

Мядзведзік, Савіна і іншыя. Ставіць спектакль Я. Танальскі, мастак — заслужаны дзеяч мастацтва БССР А. Марыск.

Мастацкае вучылішча ў Мінску

Кіраўніцтва па справах мастацтва пры Саветзе Міністраў БССР абмеркавала пы- танне аб неабходнасці стварэння ў Бела- русі мастацкага вучылішча.

Мастацкае вучылішча пачае працу ў Мінску ў пачатку новага навучальнага года ў памяшканні адной з школ горада.

На здымку: артысты тэатра оперы і балета на рэпетыцыі спектакля «Царская нявеста», які будзе паказаны ў канцэртным выкананні (злева направа): мастаці кі- раўнік тэатра А. Брон, нар. арт. БССР М. Дзімісаў, засл. арт. БССР В. Малыкова і нар. арт. БССР І. Балочін.

У тэатры оперы і балета

РЭПЕТЫЦЫЯ ОПЕРЫ «ЦАРСКАЯ НЯВЕСТА»

Прасторная зала. Лія вялая канцэр- таўмайсра О. Фрыдмо. Ідзе рэпетыцыя оперы «Царская нявеста». Опера будзе па- казана ў канцэртным выкананні. Рэпеты- цыі праводзіць рэжысёр В. Барысевіч.

...Чацвертая сцэна другога акта. На ўваходную пляшчу выходзіць Любіша—арт. Г. Цэпава. Яна віраецца, як-бы каго шу- кае. Ёй патрэбна набачыць сваю супер- ніцу Марфу. Рухі і гэсты ў актрысы ня- ўпэўненыя. Адуваецца, што адсутніць дэкарацыі на дзе мажымасці Цэпавай абумовіць свой жожны крок, гэст. На да- памогу прыходзіць рэжысёр. Яна растлу- мачвае:

— Уваіце пляшчу. З аднаго боку—дом Куміла, на супраць дзесці — дом купца Сабакіна, шукайце іх поглядам. Падпарадуйце гэтым руху і гэстам.

Пасля некалькіх практыкаванняў актры- са знаходзіць патрэбнае, адуваецца за- конамернасць рухаў Любішы. Яна заўва- жае Марфу. Пільны доўгі погляд. Яна спявае.

Паказ оперы «Царская нявеста» ў кан- цэртным выкананні адбудзецца ў маі ме- сяцы. Работа над яе пастаноўкай вельмі складаная. Перад актормі стаяць адла- ка: пры адсутнасці дэкарацыі поўнакроўна данесці да слухача і свяс падзеі і аска- лячэння стан герояў.

Гэтая работа мае вялікае значэнне для творчага росту маладых актараў.

ПАДРЫХОТКА ДА ПЕРШАГА МАЯ

Дырэкцыя тэатра разам з партыйнай ар- ганізацыяй і мясцовам у гэты дзень аб- меркавалі пытанне падрыхтоўкі да Першага мая. Яны разгледзілі і зацвердзілі прад- ставіцтва ў гэтым афармленні першамай- ская калонны работнікаў тэатра оперы і балета, а таксама сумесна з прадстаўні- камі Беларускай Дзяржаўнай філармоніі намяцілі праграму першамайскага канцэр- та для працоўных сталіцы Беларусі.

Праграма складаецца з двух аддзяле- няў. У першае аддзяленне ўваходзіць му- ступленне хора, аркестра народных ін- струментаў, а таксама выступленне деп-

ных салістаў Беларускага Дзяржаўнага тэатра оперы і балета і Беларускай Дзяр- жаўнай філармоніі. У другім аддзяленні глядачы убачаць танцы народаў Савецка- га Саюза ў пастаноўцы К. Мулера.

СОЦЫЯЛІСТЫЧНАЕ СПАБОРНІЦТВА У ТЭАТРЫ

Мы назімаеміся са станам сацыялі- стычнага спаборніцтва ў тэатры. У са- цыялістычным спаборніцтве ўдзельнічаюць пашывачы і жывяціны цэхі. У памяш- канні гэтых цэху ўсёці саадагавары, у якіх запісаны абавязальнасць у па- рыхтоўцы да 30-годдзя савецкай улады.

У тэатры ёсць жераходны Чырвоны сцяг, што прысуджаецца цэху, які лепш выканае сацыялістычны абавязальнасць. Вынікі саапаборніцтва будуць падведзены напярэдадні Першага мая. Папярэдня дзідзены гавораць, што першае месца займае пашывачы цэх (загадчык цэху І. Гурэль). Планы пашывачы цэхам значна перавыконваюцца, і ён з'яўляецца першым кандыдатам на атрыманне пера- ходнага Чырвонага сцяга.

Значна горш наставілена праца ў жывяціным цэху, што тлумачыцца дрэннымі ўмовамі, у якіх знаходзіцца работнікі гэтага цэху. Нема добрых выдзідзель. Дэ- карацыі пішуча пры дзённым святле, і мастаці павінны ўлічваць, як будучы вы- глядаць гэтыя дэкарацыі на сцэне пры электрычным асвятленні. Па віне дырэ- кцыі не наладжана пісанне дэкарацыі пры тым святле, пры якім яны будуць пака- заны глядачу, што зніжае якасць рабо- ты мастакоў.

У жывяціным цэху працуюць чатыры маладыя мастаці, якія не так даўно за- кончылі спецыяльныя навучныя ўстаноў. Для паспяхова работы і ўдасканалення свайго майстэрства неабходна было-б ар- ганізаваць сярод іх плённую творчую вучобу, стварыць для гэтага неабходныя ўмовы. Памятканыя майстэрні па свайму памеру ніж не забяспечвае нармальную работу мастакоў. Палова вакоя занята пад кватэру.

Цяпер тэатр рыхтуецца да пастаноўкі балета «Дон-Кіхота», які будзе паказаны глядачу ў маі месяцы.

А. Мікалаевіч.

Наш калыбдар

МІГЕЛЬ СЕРВАНТЭС СААВЕДРА

(Да 400-годдзя з дня нараджэння)

Вядомы цяпер чатырнаццацітым збо- рам твораў Мігель Сервантэс Сааведра — аўтар бессмертнага рамана «Дасціпны ідальго Дон-Кіхот Ламанчскі» — нара- дзіўся ў 1547 г. і пражыў складанае жшч- цэ ва ўмовах кантрастаў іспанскага Адраджэння. Як салдат, ён вызначыўся ў боі пры Лепанта, перажыў жахі ал- жырскага палову.

Дарэмна ён спрабаваў здабыць пры- хільнасць знах сваімі доблесцамі і літа- ратурнымі спробамі. Беспаспяхова ён су- процыстаў свае жшчцэвыя драмы («Алжырскія норавы», «Педру Урдэмалас») фальшывай літаратуры пастаралюў.

Глыбокавучальныя явелы, якія спа- лучалі этычны і эстэтычны пошукі гума- нізма, з цяжкасцю знаходзілі сабе вы- дачу.

Ветэран жшчцэвых бітваў Сервантэс у даўгавай турме пачынае чытаць простому люду свайго «Дон-Кіхота». Шкапава гераічна трагедыя «Нумансія», навелы, драмы і інтэрмедзі — толькі геніяльныя накіды да шырачнага палатна рамана. Навелы «Шкільны ліцэнціят», «Размова сабак» і інтэрмедзі «Пільны вартаны», «Тэатр ду- лаў» яскрава свядражаюць думку Пуш- кіна, якую ён выказаў Гоголю, што «Сер- вантэс, хоць і напісаў некалькі вельмі шудоўных і добрых апавесцяў, але калі-б ён не ўзяўся за Дон-Кіхота, ніколі не знаў- бы таго месца, якое займае цяпер паміж пісьменнікамі».

Бібліяграфія налічвае 387 іспанскіх і 1098 замежных выданняў аднаго толькі «Дон-Кіхота».

Агульнавядомы рознастайны філа- софскі вытлумачэнні рамана і героя Сер- вантэса былішчы ў фокусе адлюстроўваюць барацьбу вакоя за культурную спадчыну.

У цэнтры рамана Сервантэса — пры- годы дасціпнага ідальго Дон-Кіхота Ла- манчскага, розум якога заміўся ад праз- мернага чытання рыцарскіх раманаў. Ра- зам з Сячю Пансо ён падарожнічае па гарадах і вёсках Касціліі. Там ён зма- гаецца з ветранымі млынамі і стадамі бараноў.

Сервантэс праводзіць дзівачную пару праз безліч жшчцэвых канфліктаў. І тут справы і думкі рыцара сумнага вобразу глыбока першапачатковую парадыйную залому. Па тым, як рашуча паўстае Дон- Кіхот супроць жшчцэвага зла, выяўляю- ца сур'ёзна трагічнасць яго «сумнага вобразу».

Д. ФАКТАРОВ

На здымку: заслужаны артыст БССР А. Трэпель у ролі Морфі і арты Е. Бандарэвіч у ролі Мэг (спектакль «Рускае пытанне» ў Дзяржаўным з'ядры тэатра БССР).

На тэмы дня

Абмеркаванне спектакля

Аўтары гэтых радкоў часта даводзіцца прысутнічаць на абмеркаванні новых спектакляў у тэатрах БССР. Звычайна гэтыя абмеркаванні не прыносяць тых вы- нікаў, якія чакаюцца ад іх, таму што іх арганізатары не даволі сур'ёзна і ўдумлі- ва ставяцца да гэтага пытання.

Часта ў тэатрах можна наглядзець на- ступны малюнак. Два-тры месяцы, а то і ўсе пяць тэатр рыхтуе новы спектакль. Усе—пачынаючы ад бутара і канчачы дырэктарам, увесь гэты час толькі і аяна- ты новай прэм'ерай. Актары вучаць ролі, рэпетыруюць, чытаюць адваведную літа- ратуру. Рэжысёры вучаюць матэрыялы, якія дапамагаюць зразумець п'есу. Мастаці, хвалючыся, робяць дзесяцікі эскаў, перш чым спыніцца на якім-небудзь. Кожны перажывае сваеасабівае свята — вясня творчай працы.

Урэшце надыходзіць доўгачаканы дзень—прэм'ера. Усё ідзе, як трэба.

«Прэм'еры» глядач, таксама святочна настроены, узбуджана ўспрымае спектакль, пасля другога акта апалядуюць больш, чым звычайна і выклікае на сцэну стваральнікаў спектакля—рэжысёра, мастака, кампазітара. Пасля спектакля ўсе вшчупаюць адзін аднаго з вясцесам, а ве- рамагоў... А між тым, самі, часам, ду- маюць... Аб чым? На жаль, тое, аб чым думаюць іншы раз, так і не бывае ска- зана.

На другі дзень прызначаецца абмерка- ванне спектакля. Прыходзіць прадстаўнікі Кіраўніцтва па справах мастацтва, або аддзела мастацтва, з'яўляюцца на абмер- каванне ўвесь калектыв тэатра.

І вось тут адваведца тое, што між не можа быць карысна для тэатра. Час- цей за ўсё ўдзельнікі абмеркавання ад- разу-ж падзяляюцца на два лагеры. Пры- муць, па «дзіўнаму» супадзенню, чамусьці амаль заўсёды калектыв тэатра займае «баранільную» пазіцыю, а крытык— «наступальную». Калектыв выслухоўвае

заўвагі, не прымаючы амаль ніякага ўде- лу ў абмеркаванні. І толькі тады, калі хто-небудзь асабліва моцна бывае закра- нуты,—ён просіць слова «для даведкі».

Цяжка бывае ўстанавіць, што-ж пра- вільна і што няправільна гаварылася ў час такіх абмеркаванняў, таму што, па сутнасці, і сэрчак не бывае.

Нярэдка ў канцы такога абмеркавання мастаці кіраўнік тэатра гавораць: — Дазвольце, таварышы, падзякаваць вас за зробленыя заўвагі. Мы ўсё гэта, па магчымасці, пастараемся ўлічыць, а больш падрабязна пагаворым не на ре- перткамаўскім, а на сваім, «нутрачным абмеркаванні». Такія абмеркаванні пра- водзіцца паводле прынішчы «не выносіць смейца з хаты».

Разыходзячыся насята такога абмерка- вання актары тэатра паіху выказваюць сваё незадавальненне: «Вось табе і аб- меркаванне! Толькі час дарма страцілі. А вось пра тое, што Н. праваліў га- лоўную ролю, нішто і не сказаў».

«А і праўда!» — адказвае субядзіднік. І вось тут развіраецца абмеркаванне. І ўжо калі разбіраюць спектакль, дык разбіраюць як сябе, а вясцесам і хвалю- чыся.

Праз некалькі дзён у друку з'явіцца рэцэнзія на спектакль. У кулуарах тэатра пагавораць аб рэцэнзіі і вольмуцца за новую работу. У выніку работа тэатра не атрымае адваведнай ацэнкі.

Вельмі дрэнна, што асобныя работнікі тэатра не заўсёды надыходзяць да ацэнкі свайей работы з прынішчывых творчых пазіцыі. Некаторыя карыстаюцца такім пры- вілам: «Лепш пахваліць, або памаўчаць, а скажаш што, дык потым і да цябе само- га дабруцца». А ў выніку творчаму ру- сту тэатра падобныя разважання робяць вялікую шкоду.

Некаторыя тэатры практыкуюць абмер- каванне спектакляў за 10—15 дзён да прэм'еры. Так, напрыклад, было са спектаклем «За тых, хто ў моры» ў тэатры імя Янкі Купалы. Гэтак абмеркаванне прайшло па-дзельнаму. Кожны з удзель- нікаў яго рабіў канкрэтыя сур'ёзнае заўвагі, думачы перш за ўсё аб лёсе спектакля. Але, як ні дзіўна, абмеркаванне гэтага спектакля разам з грамадскасцю пася прэм'еры прайшло вельмі неўкава.

Некалькі чалавек, ці як іх называюць у такіх выпадках «госіці» выказалі свае заўвагі. Рэжысёр Л. Літвінаў расказаў аб прынішчывых выражэннях спектакля. І на гэтым абмеркаванні закончылася. Высту- паўшым было выказана шмат правільных і няправільных або спрэчных заўваг, з якімі некаторыя актары не былі згодны.

Але, чамусьці, амаль нішто з актараў не прыніў удзелу ў абмеркаванні. Абмерка- ванне толькі тым, што выслукалі заўвагі і кожны застаўся пры сваіх асабістых дум- ках.

Якая-ж карысць ад такога абмерка- вання? Надаўна ў тэатры імя Якуба Коласа было два абмеркаванні спектакля «На белым свеце». Адно — афіцыйнае, так зване рэперткамаўскае, другое—сунут- ранае. Самі ўдзельнікі першага абмер- кавання гавораць, што яно не прынесла ніякай карысці актарам. Амаль ніякіх заўваг не было зроблена, тэатр павіша- лалі «з новай перамогай» і развішліся. А праз некалькі дзён адбылося другое абмеркаванне, якое праходзіла на высо- кім тэатрычным узроўні. Абмеркавалі спектакль сур'ёзна, прынішчыва, без «скі- дак». Было вырашана — спектакль ад- класіць на некалькі дзён з мэтай уня- сцення ў яго істотных паправак. Гэтак аб- меркаванне ў тэатры імя Я. Коласа мож- на лічыць узорным. Кожны з выступля- ўшых у спрэчках падыходзіў да ацэнкі свайей работы, ці работы таварыша пры- нішчыва. Выступленні былі прадуманымі і абславанымі. Было бачна, што кожны хварэе за агульную справу, за лёс тэатра. Дрэнна толькі тое, што гэтае абмерка- ванне адбылося са спазненнем, тады, калі спектакль ужо быў паказаны глядачу.

У абласных тэатрах з абмеркаваннямі спектакляў справы яшчэ горшыя чым у рэспубліканскіх.

Можна было-б прывесці яшчэ рад пры- каздаў, якія гавораць аб ненармальным ходзе абмеркаванняў спектакляў. Але ў гэтым няма неабходнасці. Адначасна толькі адну тыповую а'яву.

Некаторыя тэатры не зусім сур'ёзна лічацца а грамадскай думкай. Асобныя работнікі ў тэатрах разважаюць так: «Ну, чым нам могуць дапамагчы людзі, якія не ведаюць спецыфікі тэатра? Гэтыя та- варышы глыбока памылуюцца. Яны забы- ваюцца на тое, што тэатр існуе не для людзей, якія ведаюць спецыфіку тэатра, а для радавога глядача, якому і не аб- аязкова ведаць гэтую спецыфіку. Але гэты радзавы глядач заўсёды добра раз- барэцца ў тым, што добра і што дрэнна. Таму ўражанне нашага савецкага глядача ад спектакля павінна з'яўляцца асноўным у ацэнцы работы тэатра».

Тэатры павінны практыкаваць шырокае абмеркаванні з удзелам грамадскасці, аб- меркаваць спектаклі глыбока і прыніш- чыва. Трэба памятаць, што карысць ад такіх абмеркаванняў яшчэ і ў тым, што ўдзельнікі іх—ці гэта афіцыйныя прад- ставінікі, ці радзавыя глядачы—растуць, удасканалюцца і лепш разумеюць тэатр.

Трэба таксама зрабіць напрок і тым таварышам, якіх, а'яўляючыся афіцый- нымі прадстаўнікамі па прыёмы спектак- ляў, часта не зусім сур'ёзна рыхтуюцца да прыёмы і тым самым робяць абмерка- ванні сухімі, неўкавамі і бескарнымі.

Вядома, да гэтага часу некаторыя кі- раўнікі тэатраў лічаць абмеркаванне спектакляў з афіцыйнымі прадстаў- нікамі і прадстаўнікамі грамадскасці ней- кай формальнай тэхнічнай справай.

Час ужо адкінуць гэтую няправільную думку. Чым шырэй і часцей будуць пра- водзіцца абмеркаванні, чым больш вост- рымі і прынішчывымі будуць яны паводле свайго зместу, тым аб'ектыўней будзе ацэнка работы тэатра. А правільная ацэнка работы — галоўны стымул далей- шага росту.

У. А. НЯФЕД.

Лісты чытачо

Узначаліць канцэртную работу

Як ні дзіўна, але ў сталіцы нашай рэспублікі, горадзе з вялікай колькасцю інтэлігенцыі, студэнтаў, рабочых і служачы, вельмі рэдка бываюць сімфанічныя і камерныя канцэрты, якія карыстаюцца вялікай папулярнасцю сярод насельніцтва іншых гарадоў.

Глядачы і слухачы, што ахвотна навед- ваюць спектаклі драматычнага і опернага тэатраў, канцэрты выканавуць народнай песні і танца, не прыходзяць на рэдкія ў пасляваенным Мінску сімфанічныя кан- цэрты.

Усё гэта сведчыць аб тым, што ў Мін- ску не праводзіцца сістэматычная праца па стварэнню і выхаванню кантынента слухачоў, якія любілі-б сур'ёзную му- зыку.

Сімфанічны аркестр Беларускай філар- моніі, як і ў другіх філармоніях саюзных рэспублік, мог-бы ўзначаліць асноўную канцэртную работу. А між тым, цяпер

толькі па радзі можна паслухаць ка- лектыву. Ды і ён мае вялікую патрэбу галоўным дырыжорам і меадкладнай арганізацыі асабістага складу аркест- ра. Гэты калектыв запавуны музыкант- нікай жывяцінацы і студэнтамі Белар- укай кансерваторыі, якія толькі праз калектыв год могуць адваведча званаю тыста сімфанічнага аркестра.

Смачковы квартал Беларускай філар- моніі таксама выступае толькі на рад Дырэкцыі філармоніі, які відыць, зусім бывае, што асноўная задача філармон- прапаганда савецкага музыкальнага стацтва, лепшых твораў нашых камп- тараў шляхам правядзення ў навуч- ных установах і на буйнейшых завода прадпрыемствах горада лекцыі-канц- з удзелам лепшых лектараў і арты- сталіцы. Канцэртнае жшч- цэ Мінска па на адваведча агульнаму росту культ нашай краіны.

М. ГАМ

Выстаўка „Развіццё народнай гаспадаркі Баранавіцкай вобласці“

Баранавіцкі мастаці А. Шымановіч, К. Максімаў, Б. Несцярэнка, Я. Радзілоў- ская рыхтуюць выстаўку на тэму: «Раз- віццё народнай гаспадаркі Баранавіцкай воб- ласці». На выстаўцы будуць прадстаўлены партрэты стацанаўду прадпрыемстваў воб-

ласці, харціны жывабудоўляў Баран- Навагрудка і Слоніма, збуды, зробле ў калгасках імя Сталіна і Варшыл Стаубоўскага раёна